

Dorpsstraat 22 te Hendrik-Ido-Ambacht

Een aanvullende cultuurhistorische paragraaf behorend bij ADC rapport 3144

E. Jacobs

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, februari 2014

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

ADC Rapport 3578

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten

Postbus 1513

3800 BM Amersfoort

Tel 033 299 8181

Fax 033 299 8180

Email info@archeologie.nl

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied

Provincie:	Zuid-Holland
Gemeente:	Hendrik-Ido-Ambacht
Plaats:	Hendrik-Ido-Ambacht
Toponiem:	Dorpsstraat 22
Kadastrale gegevens:	Hendrik-Ido-Ambacht sectie D nrs 2646, 3084, 3085, 3412
Kaartblad:	38C
Coördinaten:	102.670/429.271 (NO); 102.595/429.121 (ZO); 102.489/429.171 (ZW); 102.529/429.250 (NW)
Opdrachtgever	Van Wijnen Projectontwikkeling West B.V. Mmw. K. Toussaint Postbus 764 3300 AT Dordrecht
Bevoegde overheid:	gemeente Hendrik-Ido-Ambacht
Deskundige namens de bevoegde overheid:	mevr. J. van Boxel
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	52959
ADC-projectcode:	4160155
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
e-depot link:	http://persistent- identificer.nl/?identificer=urn:nbn:nl:ui:13-ukgf-5f

---

1 Inleiding

Met de inwerkingtreding van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg op 1 september 2007 is het in Nederland verplicht om bij voorgenomen ontwikkelingen rekening te houden met de binnen het plangebied aanwezige en te verwachten archeologische waarden.

Vanaf 1 januari 2012 zijn gemeenten op basis van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) er echter eveneens aan gehouden om behalve aan archeologie ook aandacht te schenken aan cultuurhistorie in de meest algemene zin van het woord. Ook de architectuurgeschiedenis en historische (steden)bouwkunde, bouwhistorie, tuinhistorie en historische geografie dienen te worden meegenomen in de belangenafweging. Hierbij gaat het om zowel al bij wet of verordening beschermde ("waardevolle elementen of gebieden") als niet formeel beschermde objecten en structuren ("waardevolle elementen of gebieden"): van rijksmonument tot het vermoeden van een archeologische vindplaats.¹

In het kader van het aanvragen van een omgevingsvergunning is in 2012 ten behoeve van de voorgenomen ontwikkeling van de Dorpsstraat 22 te Hendrik-Ido-Ambacht een archeologisch bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd (afb. 1 en 2). Dit vanwege het feit dat in het huidige bestemmingsplan het plangebied deel uitmaakt van een zone die is aangemerkt als 'waarde 2'.² Dit betekent dat bij ontwikkelingen groter dan 100 m² en dieper dan 0,3 m – mv de initiatiefnemer een rapport dient te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld.

Na afronding van het archeologisch vooronderzoek is gebleken dat voor de ontwikkeling een bestemmingsplan wijziging noodzakelijk is.

In het voorliggende briefrapport worden daarom in aanvulling op het archeologisch vooronderzoek tevens de overige binnen het plangebied aanwezige cultuurhistorische waarden beschreven en gewaardeerd.

2 Plangebied

Huidige en toekomstige situatie

Het plangebied is gelegen aan de oostzijde van het historisch centrum van Hendrik-Ido-Ambacht. Aan de noordzijde wordt het plangebied begrensd door de bebouwing aan de Dorpsstraat 22 en aan de oostzijde door bebouwing langs de Ter Spillstraat en de Van Elkstraat (afb. 1 en 2).

Het noordelijk deel van het plangebied is vandaag de dag verhard met asfalt. In de oostelijke helft van deze zone staat een gebouw waarin twee winkelketens zijn gevestigd. Het zuidelijk deel is grotendeels onverhard en in gebruik als weiland. Hier staan twee kleine schuren.

De voorgenomen ontwikkeling omvat sloop van de bestaande bebouwing en aanleg van nieuwbouw in de vorm van woningen. Deze nieuwe bestemming is in tegenstrijd met de huidige bestemming 'agrarisch' (zuid en zuidwestzijde plangebied) en 'detailhandel' (noordoost en noordzijde plangebied). Laatstgenoemd gebied is in het bestemmingsplan evenwel tevens aangegeven als 'wro-zone- wijzigingsgebied'. Dit betekent dat Burgemeester en wethouders, overeenkomstig het bepaalde in artikel 3.6 Wro, de bestemming gelegen binnen de aanduiding kunnen wijzigen naar bestemmingen 'Wonen', 'Tuin', 'Groen en 'Verkeer - Verblijfsgebied' mits:

¹ <http://www.gebiedsontwikkeling.nu/artikel/2444-cultuurhistorisch-onderzoek-in-de-vormgeving-van-de-ruimtelijke-ordening>

² Bestemmingsplan 'centrum', http://www.ruimtelijkeplannen.nl/documents/NL.IMRO.0531.bp03Centrum-3001/r_NL.IMRO.0531.bp03Centrum-3001_2.24.html, vastgesteld d.d. 11-6-2012, KuiperCompagnons 2012

- a. uitsluitend aaneengesloten, vrijstaande en/of niet meer dan twee aaneengesloten woningen worden gebouwd;
- b. het aantal woningen niet meer bedraagt dan twintig;
- c. de hoogte van de woningen niet meer dan drie bouwlagen betreft;
- d. de betreffende gronden bij voorkeur ontsloten worden op de Van Elkstraat;
- e. vooraf een bouwplan met inrichtingsplan is voorgelegd waaruit blijkt dat sprake is van:
  1. aansluiting op het karakter van de woonbebouwing van de omgeving in stedenbouwkundig en architectonisch opzicht;
  2. kleinschalige en een open structuur.
- f. toepassing wordt gegeven aan het bepaalde in lid 31.2³

*Historische gegevens*⁴

Al in de Late IJzertijd-Romeinse tijd was in de regio sprake van bewoning. Deze was evenwel niet continue van aard. De ontstaansgeschiedenis van de nederzetting Hendrik-Ido-Ambacht zelf gaat terug tot 1332. In dat jaar gaf Graaf Willem III van Holland, na grootschalige overstromingen in 1322, land uit aan enkele ambachtsheren op voorwaarde dat zij een deel van de bedijkingskosten van de Zwijndrechtse waard voor hun rekening namen. Landbouw, veeteelt en visserij waren eeuwenlang vrijwel de enige middelen van bestaan voor de bewoners van de nederzetting.⁵ Op een kaart van N. Visser uit 1670 is te zien dat de kern van de nederzetting dan gelegen is aan de zuidzijde van de Dorpsstraat, ter hoogte van de kruising met de Reeweg. Het plangebied zelf lijkt buiten de kern gesitueerd te zijn en onbebouwd. Dat laatste wil echter niet zeggen dat in voorafgaande eeuwen hier eveneens geen bewoning was. Op de Cultuurhistorische Waardenkaart provincie Noord-Holland wordt bijvoorbeeld ter hoogte van het plangebied aan de noordzijde van de Dorpsstraat een polderlint met bewoning aangegeven van redelijk hoge waarde (zie hoofdstuk 4). Op de gedetailleerde en betrouwbare kaart, de minuutplan uit het begin van de 19e eeuw, is te zien dat dan ter hoogte van het plangebied langs de Dorpsstraat sprake is van bebouwing. Het daarachter gelegen plangebied is echter grotendeels onbebouwd en in gebruik als tuin, erf en bouwland. Enkel in de meest noordwestelijke hoek worden twee kleine gebouwen, vermoedelijk schuurtjes afgebeeld. Deze situatie bleef ongewijzigd tot de jaren '70 van de vorige eeuw toen binnen het plangebied een winkelcentrum werd gerealiseerd.

3 Archeologisch onderzoek

In juli/augustus 2012 heeft ADC ArcheoProjecten een bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek uitgevoerd op de locatie Dorpsstraat 22 te Hendrik-Ido-Ambacht.⁶

Op basis van het bureauonderzoek werden archeologische waarden verwacht, daterend uit de periode vanaf de Late Middeleeuwen en samenhangend met de ontwikkeling van de nederzetting Hendrik-Ido-Ambacht. Oudere sporen werden op basis van bekende bodemkundige gegevens niet verwacht.

Het aansluitend hierop uitgevoerde verkennende booronderzoek (afb. 2) leverde met betrekking tot het zuidelijk deel van het plangebied geen aanwijzingen op voor de aanwezigheid van archeologische waarden. Het noordelijk deel van het plangebied kon evenwel niet worden onderzocht vanwege de aanwezigheid van een dikke puinlaag.

³ Bestemmingsplan 'centrum', http://www.ruimtelijkeplannen.nl/documents/NL.IMRO.0531.bp03Centrum-3001/r_NL.IMRO.0531.bp03Centrum-3001_2.24.html, vastgesteld d.d. 11-6-2012

⁴ Naar Blom 2013

⁵ <http://www.geschiedenisvanzuidholland.nl/geschiedenis/verhalen/plaats/53> & <http://www.h-i-ambacht.nl/ik-woon/over-hendrik-ido-ambacht/historie>

⁶ Blom 2013

Naar aanleiding van deze resultaten is door ADC ArcheoProjecten geadviseerd om, na verwijdering van de puinlaag op het noordelijk terreindeel, deze zone alsnog te onderzoeken middels een verkennend booronderzoek. Dit om ook voor dit deel van het terrein de op basis van het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde verwachting te toetsen en aan te vullen. Voor de overige delen van het plangebied werd geadviseerd deze vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.⁷

4 Overige Cultuurhistorische waarden

De gemeente Hendrik-Ido-Ambacht omschrijft zichzelf als “een echte woongemeente, met een dorps karakter. De woonomgeving wordt gekenmerkt door veel groenelementen, laagbouw en een karakteristiek historisch dorpslint (Dorpsstraat, Kerkstraat, Veersedijk, Onderdijk en Onderdijkse Rijweg) (...) Het zwaartepunt van Hendrik-Ido-Ambacht ligt bij de aantakking van de lintbebouwing langs de Waal op de Noord in het noorden van de gemeente. Het gaat hierbij om afwisselende individuele bebouwing bestaande uit kleine panden, enkele winkels, vrijstaande woningen en boerderijen. Het karakter van kleinschaligheid, verschillen in dichtheid en openheid (waardoor er doorzichten zijn op bijvoorbeeld de Waal) van de oude lintstructuren en dijken zijn duidelijk waarneembaar in het dorps weefsel (...). De in het plangebied aanwezige cultuurhistorische waarden betreffen boerderijen, sluizen, bruggen en archeologische monumenten. Belangrijke elementen vormen het bebouwingslint aan de Dorpsstraat en de waardevolle bebouwingsclusters in de omgeving van de Kerkstraat. Het huidige bestemmingsplan (*Centrum*) is een conserverend plan en doet daarmee geen afbreuk aan de aanwezige archeologische of cultuurhistorische waarden in het plangebied. Er zijn twee dubbelbestemmingen opgenomen voor de gronden met archeologische monumenten en een hogere archeologische verwachtingswaarde. Middels een aanduiding “sbo-mo” zijn de cultuurhistorische monumenten weergegeven op de verbeelding. In het bestemmingsplan is een regeling opgenomen die tegemoet komt aan de karakteristieke waarde van deze panden. Tevens is ten behoeve van de historische linten als de Dorpsstraat, Kerkstraat, Veersedijk, Onderdijk en Onderdijkse Rijweg een nadere eis in het bestemmingsplan opgenomen. Hierdoor kan het bestaande gevelbeeld behouden blijven, indien dit vanuit het stedelijk beeld wenselijk is.”⁸

Binnen het plangebied zelf zijn geen bekende cultuurhistorische waarden aanwezig anders dan dat het deel uitmaakt van een zone met archeologie waarde 2. Het uitgevoerde archeologische bureau- en booronderzoek heeft in ieder geval aangetoond dat op het zuidelijk deel (afb. 2) geen archeologische waarden verwacht worden.

De direct ten noorden van het plangebied gelegen bebouwing Dorpsstraat 22, alsook de aan weerszijde daarvan gelegen Dorpsstraat 20 en 24 betreffen gemeentelijke monumenten. Dorpsstraat 22 betreft een in 1893 aangelegde voormalige boerderij en Dorpsstraat 20 en 24 woonhuizen die in respectievelijk 1893 en 1910 zijn aangelegd.⁹

Op de Cultuurhistorische Waardenkaart provincie Zuid Holland (afb. 3) is ter hoogte van het plangebied de noordzijde van de Dorpsstraat aangeduid als nederzettingslint van redelijk hoge waarde (categorie 3), d.w.z.

- structuur bebouwingslint (huispercelen, rooilijnen, weg- en perceelstoten, evt. bruggetjes) is intact;
- de historische bebouwing is duidelijk minder gaaf dan bij bovengenoemde categorieën (1 en 2);

⁷ Blom 2013

⁸ Bestemmingsplan ‘centrum’, http://www.ruimtelijkeplannen.nl/documents/NL.IMRO.0531.bp03Centrum-3001/r_NL.IMRO.0531.bp03Centrum-3001_2.24.html, vastgesteld d.d. 11-6-2012, KuiperCompagnons 2012

⁹ <http://www.h-i-ambacht.nl/hia/vrije-tijd/kunst-en-cultuur/kunst-en-cultuur/monumenten/a-tot-en-met-e?waxtrapp=pejuCrBsHwqOxqOzGLKFPFGF>

- op meerdere plaatsen is nieuwbouw verschenen, voornamelijk ter vervanging van de bestaande bebouwing.¹⁰

Bovenstaande geldt echter niet voor het deel ten zuiden van de Dorpsstraat, waartoe ook het plangebied behoort.

Wel staan op de Cultuurhistorische Waardenkaart zowel het noord- als zuidzijde van de Dorpsstraat aangeduid als 'dijklint 1850-1950'. Het plangebied zelf, dat achter de hoofdbebouwing van de dorpsstraat is gelegen is aangeduid als bebouwing na 1950.¹¹

Wanneer de huidige indeling van het plangebied vergeleken wordt met de kaartbeelden uit de 19^e eeuw (afb. 4) kan gesteld worden dat op hoofdlijnen de daarop weergegeven perceelsindeling van twee langgerekte, op de Dorpsstraat georiënteerde percelen nog herkenbaar is. Tevens is de karakteristieke doorkijk vanaf de Dorpsstraat richting de ten zuiden daarvan gelegen weilanden en akkers behouden gebleven.

5 Structuurvisie Hendrik-Ido-Ambacht

In de in 2009 vastgestelde Structuurvisie van Hendrik-Ido-Ambacht 'Waar de Waal stroomt' zijn de ruimtelijke ambities van de gemeente voor een periode van tien tot vijftien jaar uiteengezet.¹²

In deze visie wordt het plangebied, aangeduid als 'Locatie Eén, Twee, Drie' als volgt beschreven: "Dit centrum is gelegen aan de rand van de bebouwde kom op een terrein achter een oude boerderij (*Dorpsstraat 22*). Op de locatie zijn vijf winkels aanwezig (...) De uitstraling van dit centrum is verouderd en slordig (...) De locatie van dit centrum, aan de rand van de bebouwde kom is decentraal (...) de locatie dient grotendeels te worden onttrokken aan de voorzieningestructuur. Het is een ongeplande winkellocatie op een ongewilde (perifere) locatie."¹³

6 Conclusie

Het plangebied is in de jaren '70 ingericht als winkellocatie. Op detailniveau is daarbij de percelering uit de 19^e eeuw verloren gegaan. De meest belangrijke visuele aspecten, zoals de langgerekte, op de Dorpsstraat georiënteerde perceelsindeling als ook de doorkijk vanuit de Dorpsstraat richting de ten zuiden daarvan gelegen weilanden en akkers is wel behouden gebleven. Deze met de ontstaansgeschiedenis van Hendrik-Ido-Ambacht samenhangende cultuurhistorische waarden zullen voor het ongeofende oog echter slechts beperkt herkenbaar zijn.

Verder zijn binnen het plangebied geen cultuurhistorische waarden aanwezig die door de geplande ontwikkeling bedreigd worden, anders dan dat op het noordelijk deel van het plangebied vooralsnog rekening gehouden moet worden met de eventuele aanwezigheid van archeologische waarden. Pas nadat ook op dit deel van de locatie (zie afb. 2) een inventariserend veldonderzoek middels boringen is uitgevoerd zal bepaald kunnen worden of m.b.t. het aspect archeologie ook dit deel van het plangebied vrij gegeven kan worden.

7 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van het cultuurhistorisch onderzoek adviseert ADC ArcheoProjecten de bevoegde overheid het gebied vrij te geven voor ontwikkeling.

¹⁰ <http://geo.zuid-holland.nl/geo-loket/html/atlas.html?atlas=chs>

¹¹ <http://geo.zuid-holland.nl/geo-loket/html/atlas.html?atlas=chs>

¹² BRO 2009, <http://www.h-i-ambacht.nl/ik-woon/bouwen-en-projecten/ruimtelijke-ordening/structuurvisie-waar-de-waal-stroomt>

¹³ BRO 2009

Wel wordt aanbevolen om bij de ontwikkeling rekening te houden met de oorspronkelijke 19^e eeuwse indeling van het plangebied in twee langgerekte, op de Dorpsstraat georiënteerde percelen alsook de aan weerszijde van de Dorpsstraat 22 aanwezige doorkijk richting de ten zuiden daarvan gelegen weilanden en akkers.

Tevens wordt aanbevolen om de hoogte van de nieuw aan te leggen bebouwing aan te passen aan de hoogte van de bebouwing langs de Dorpsstraat en de Ter Spillstraat.

Literatuur

Blom, J.M., 2013: Dorpsstraat 22 te Hendrik-Ido-Ambacht, Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend en karterend booronderzoek, ADC rapport 3144, Amersfoort.

BRO, 2009: Waar de Waal stroomt, Structuurvisie Hendrik Ido Ambacht.

KuiperCompagnons BV, Ruimtelijke Ordening, Stedenbouw, Architectuur, Landschap, 2012; Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht, Bestemmingsplan "Centrum", werknummer: 204.306.00, datum: 11 juni 2012, NL.IMRO.0531.bp03Centrum-3001

RCE, 2013: Cultuurhistorisch onderzoek in de vormgeving van de ruimtelijke ordening, aanwijzingen en aanbevelingen.

Lijst van afbeeldingen

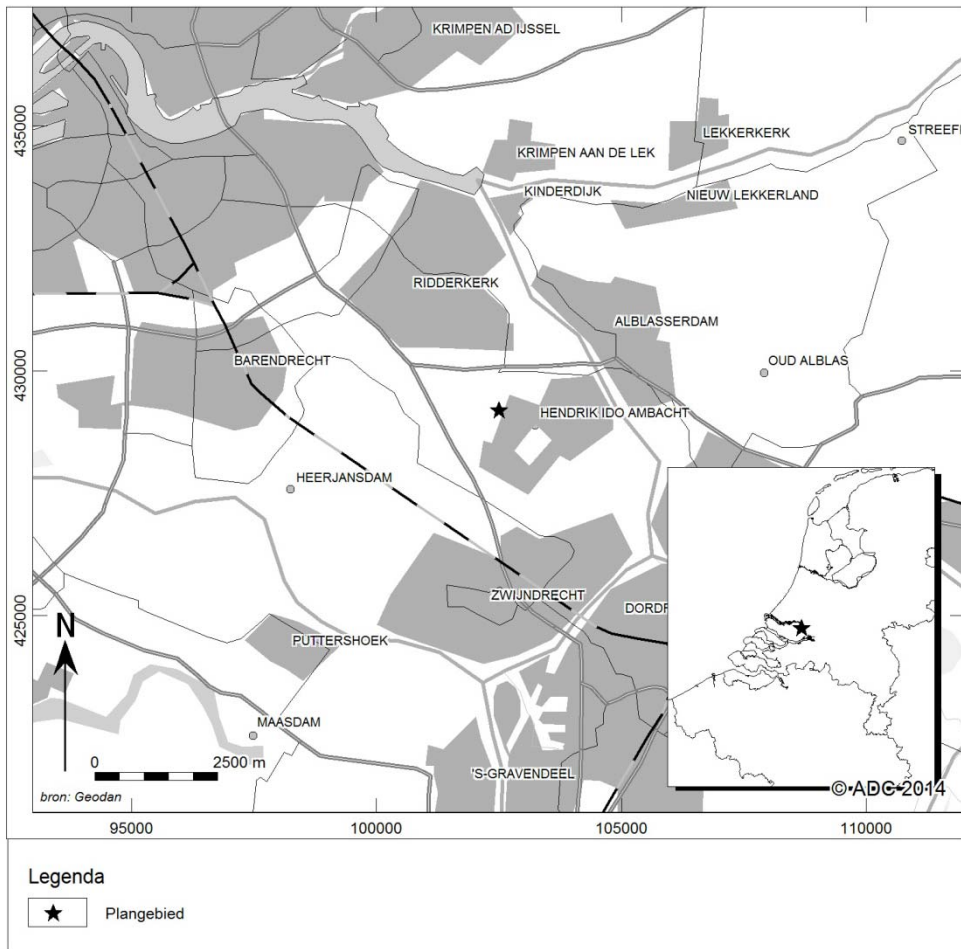
Afb. 1. Locatie van het onderzoeksgebiedt

Afb. 2. Detail plangebied en uitgevoerd inventariserend booronderzoek

Afb. 3. Uitsnede Cultuurhistorische Waardenkaart Provincie Zuid Holland

Afb. 4. Uitsnede Kadastrale Minuut 1898

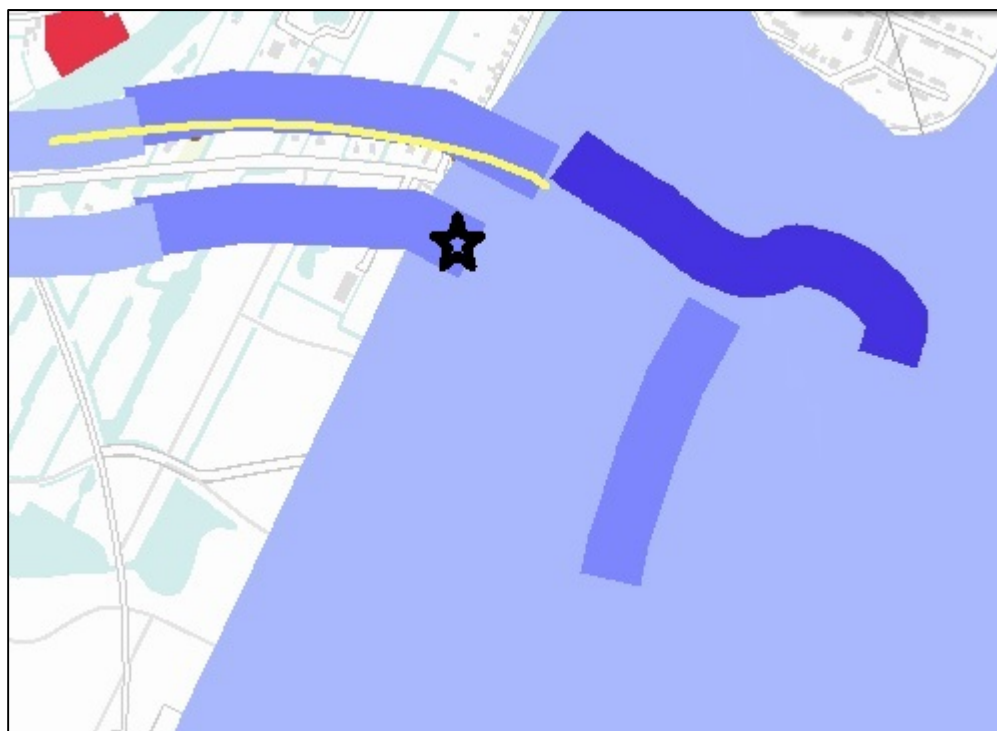

Afb. 1. Locatie plangebied

Afb. 2. Detail plangebied met boorpunten inventariserend onderzoek 2012 (Blom 2013).

Archeologie

- Woonheuvel (bewoning middeleeuwen)

Archeologische monumenten

- Hoge waarde
- Zeer hoge waarde
- Zeer hoge waarde, beschermd

Nederzettingen

- Dijklint, tot 1850
- Dijklint, 1850 - 1950
- Dijklint, na 1950
- Dijklint (verspreide bebouwing), tot 1850

Nederzettingen lint

- Zeer hoge waarde: structuur intact, gave monumentale bebouwing
- Hoge waarde: structuur intact, redelijk gave bebouwing
- Redelijk hoge waarde: structuur intact
- Verspreide bebouwing - redelijk waardevol

Afb. 3. Uitsnede Cultuurhistorische Waardenkaart Provincie Zuid-Holland.
Locatie plangebied met een ster aangegeven.

Afb. 4. Uitsnede Kadastrale Minuut 1898.